

Osmanlı Romanında Gayrimüslim Kadınlar

Posted on 05/11/2014

XIX. yüzyıl sonlarında Batılı kadınlar, Osmanlı hayatının her an rastlanan bir parçası değildiler. Bu yüzden aşk ve şehvet konularında onların yerini sık sık Osmanlı gayrimüslim kadınlar alır. Bunlar Osmanlı romanına örnek bir aşk öznesi olmaktan çok, Batı ahlaki çöküntüsünün uzantısı, şehvet nesnelere olarak sokulmuşlardır. Özel durumlarda (Ahmet Mithat Efendi'nin Henüz Onyediyedi Yaşında' sında olduğu gibi), genç bir Rum kıızıyla genç bir Müslüman erkek arasında temiz bir aşk doğunca da, bunun önüne dini engeller çıkar.

Karabibik'te Rum doktor Linardi'nin karısı Eftelya, önüne gelenle kırıştıran bir hoppadır. Zehra'da ise Rum dilberi Ürani, roman kahramanının eski karısının ondan intikam almak için bulduğu hafif bir kadındır. Yine de behimi (hayvani) duygular aracılığıyla Suphi'yi avuçları içine alır ve kendine bende (köle) yapar. Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Şıpsevdi'sinde ise bir kahraman, "Alafranga"ların kadın seçerken "Ermeni olsun, Rum olsun, çifit olsun, frenk olsun. Tek Türk olmasın da ne olursa olsun" diye düşündüklerini ileri sürer.

Aslında Osmanlı toplumunda gayrimüslim kadınlar Müslüman kadınlardan çok daha serbest davranabilirler. Dinleri nedeniyle Batı'daki gelişmelere daha açık oldukları için, kadın erkek ilişkilerini de daha özgür yaşayabilirler. Osmanlı romanı bu gerçeği abartarak vermiştir. Gayrimüslimlerin "serbestliği" Osmanlı romanında, onları yoksulluk yüzünden vücutlarını satmak zorunda kalan zavallılar durumuna da düşürebilir. Osmanlı yönetimi, bu konuda Müslümanlara göstermediği hoşgörüyü -daha doğrusu ilgisizliği- gayrimüslimlere gösterir. Bu yüzden Beyoğlu'ndaki "kirahane"leri (genelev) genellikle gayrimüslim kadınlar doldurur. Misailidis Efendi, Temaşa-i Dünya'da bunların hikâyesini uzun uzun anlatır, hatta "kirahane"lere ait istatistikî bilgiler verir. Ona göre, romanını yazarken (1871-1872) Beyoğlu'nda sicilli "130 kirahane ve derunlarında (içlerinde) 760 zavallı kızlar mevcuttur".

Protestan misyonerler, masonlar vb. öncülüğüyle bu zavallıları kurtarmak için “Filantropiki Eterya” diye bir dernek bile kurulur. Kendisini Misailidis’in öğrencisi sayan Ahmet Mithat Efendi de, aynı konuya eserlerinde değinmiş ve fuhuş ticaretinin ağlarına düşmüş kadınların kurtarılmasıyla ilgili tablolar çizmiştir.

Yoksulluğun fuhuşa sürüklediği gayrimüslim kadınların hikâyesini, aslında, Osmanlı kökenli bir Rumen yazar (Panait Istrati) Kira Kiralina’da ölümsüzleştirmiştir. Yazarı Romanyalı olsa da, Kira Kiralina’yı bir Osmanlı romanı sayabiliriz. Roman kahramanı Stavro, garip bir tutkuyla bağlı olduğu kızkardeşi Kira ve güzelliğini “rumen ağacına aşılana üç ırka -Rum, Slav, Türk- borçlu olan” anneleri, baba ve büyük oğul evde yokken âlemler yaparlar, “misafir”ler kabul ederler. Sonuç, sık sık babanın baskını, devamlı dayak, hayattan bıkiş ve kaçıştır. Roman Stavro ile Kira’nın sonradan birbirlerini de yitirdikleri kaçışın iç parçalayıcı hikâyesidir. “Balkanların Gorkisi” unvanını kazanmış yazarın kaleminden, Osmanlı son döneminin ilginç bir tablosu çizilir. Stavro’nun sonunda bulduğu koruyucu Barba Yani, kendisine Osmanlı Devleti hakkında şunları söyler: “Bu mutlakiyetçi devlet hakkında ne denirse densin, bundan daha özgür yaşanabilecek bir ülke yoktur. Yalnız bir şartla: silinmek, kitle içinde kaybolmak, hiçbir şekilde kendini belli etmemek, sağır ve dilsiz olmak şartıyla.”

Kaynak: Taner Timur, Osmanlı-Türk romanında Tarih, Toplum ve Kimlik, İmge 2002, s 38-40